

Hicran Urun: Dersim Tertelezi'nin Efrin'e uzanan hikâyesi

1938'de 'Dersim'in kayıp kızları' olmamak için Efrin'e göç etmiş kadınlar bugün aynı zulmü yaşıyor... Kayıp onlarca kadının akıbeti bilinmiyor... Ve dün İŞİD'e karşı verdikleri mücadele ile alkışlanan Kürt kadınları bugün Efrin'de yalnız bırakılıyor

Dersim'le Efrin arasında beş yüz kilometreden fazla bir mesafe var. Ama bu yalnızca fiziksel bir şey. Tarih söz konusu olunca, yollardan ya da uzaklık ölçülerinden değil birbirine eklenen zincir halkalarından söz edilebilir.

Mesele zulüm ve kadınlar olunca, 1937-38'den 2021'e uzanan zaman dilimi, aslında hiç değişmeyen kesintisiz bir acıyı, hiç bitmeyen bir 'Tertele'yi anlatıyor bize.

Efrin'de bugün yaşananlar aslında bir yerde tarihin tekerrürü; Kürt kenti Efrin, 1937-38 Dersim Tertelezi'nde göç alan bir kent ve özellikle Mabata ilçesinde Dersim göçmeni birçok aile bulunuyor. Yıllarca Tertele'den kurtululardan dinlediğimiz, belgesellere konu olan ve üzerine onlarca yazı yazılan 'Dersim'in Kayıp Kızları' olmamak için 1938'de Efrin'e göç etmiş kadınlar, 83 yıl sonra bugün aynı zulmü yaşıyor. Kentte Türkiye destekli paramiliter gruplarca kaçırılan onlarca kadının akıbeti hala bilinmiyor. Hiçbir uluslararası kurum bu kadınlar için herhangi bir girişimde bulunmuyor ve daha da önemlisi dün İŞİD'e karşı verdikleri mücadele ile tüm dünyanın alkışladığı Kürt kadınları bugün Efrin'de yalnız bırakılıyor.

Dersim göçmeni Mabatalı Zelüş Ala, Dersim'den Efrin'e uzanan bu zulmü Mezopotamya Ajansı'na verdiği bir demeçte şu sözlerle özetlemiştir: "Kadınlar bu zulmü daha önce de yaşadılar. Biz katliamlardan kurtulmak için buraya geldik, fakat burada da

bizi yok etmeye çalışıyorlar.”

Türkiye'nin Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) grupları ile birlikte **20 Ocak 2018**'de operasyon başlattığı ve 58 gün sonra 18 Mart'ta girdiği Efrin'de 3 yılda infaz, işkence, insan kaçırma ve yağma gibi birçok insan hakkı ihlali yaşandı, yaşanıyor. Uluslararası raporlara da yansıyan hak ihlallerinin en başında ise kaçırılan, işkence ve tecavüze maruz kalan kadınlar yer alıyor.

Suriye savaşının sürdüğü 10 yılda IŞİD ve benzeri paramiliter grupların girdiği yerlerde özellikle kadınlara yönelik insanlık dışı uygulamaları, birçok kentte belgeleri ile ortaya konya da uluslararası kurumlar yaşananlara karşı sessizliğini koruyor.

Yakın tarihli bir BM İnsan Hakları Konseyi Suriye Soruşturma Komisyonu raporu, 2020'nin ilk yarısında Suriye'de “Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”in arttığının altını çizdi. Raporda sadece, Kürt kenti Grê Sipî'de (Til Abyad) Şubat ayında en az 30 kadına tecavüz edildiği de bildirildi.

Suriye Kadın Hakları Koruma ve Araştırma Merkezi yönetiminden Mizgin Heslen, yaptığımız görüşmede Kuzey ve Doğu Suriye genelinde kadınlara yönelik işlenen suçlar ile ilgili bir rapor hazırladıklarını ancak tüm kadınların isimlerine ulaşamadıklarını söylüyor: *“Kadınlara yönelik işlenen suçların ancak bir kısmını belgeleyebildik çünkü bu bölgelerdeki kadınlara ulaşmak oldukça sorunlu.”*

Hazırlanan rapora göre, 2013 yılından itibaren Kuzey ve Doğu Suriye kentlerine yönelik saldırılarda 85 kadının öldürüldüğü, 123 kadının kaçırıldığı veya işkenceye uğradığı, 175 kadının da yaralandığı belgelenebildi.

• **Güvenli limandan korku iklimine**

Kadınlara yönelik tecavüz, kaçırma, işkence ve fidye

olaylarının yaşandığı kentlerin başında ise Efrin geliyor. **Efrin**, Türkiye ve desteklediği gruplar girmeden önce; kadınların diğer yerlere göre daha fazla hakka sahip olduğu, çocuk evliliklerin, çok eşliliğin yasaklandığı ve aile içi şiddetin suç sayıldığı bir kentti. Şehir ayrıca Suriye savaşı boyunca yalnızca kadınların değil göçmenlerin de sığındığı güvenli bir limandı.

• Raporlar buz dağının görünen yüzü

Bugün ise kentteki tablo özellikle kadınlar için tam olarak bir cehennemi andırıyor; Efrin İnsan Hakları Örgütü'nün Ocak ayının başında yayınladığı rapora göre; kentte 3 yılda 65 kadın katledildi, 5 kadın intihara sürüklendi ve toplamda 7 bin 343 sivil kaçırıldı. Kaçırılan sivillerin birçoğu ise ağır işkencelere maruz kaldı.

Elbette bahsi geçen tüm bu rakamlar buzdağının yalnızca görünen yüzü. Paramiliter grupların girdiği kentlerden bilgi almak ve buradaki kadınlara ulaşmak neredeyse imkânsız.

Kadınlara yönelik katliam seviyesindeki bu uygulamalar ile ilgili hazırlanan raporlar uluslararası kurumlara da sunulmuş ancak Mizgin Hesin yalnızca hapsedilen kadınlarla ilgili yanıt alabildiklerini paylaşıyor: *"Biz bu kurumlardan açıkça bir söz alamasak da hapisanelerde olan kadınlar için girişimlerde bulunacaklarının sözünü verdiler."*

Efrin'de paramiliter grupların insanlık dışı uygulamaları arasında kadınları hapsedme de bulunuyor. Hapsedilen kadınlar, toplama kampı benzeri yerler veya hücrelerde tutuluyor. Hapsedilen az sayıda kadının şu ana kadar serbest bırakıldığını ancak koşullar nedeniyle bu kadınlara ulaşamadıklarını söyleyen Mizgin Hesin, uluslararası kurumların sessizliğine de dikkat çekiyor: *"Kadınlara şiddet uygulandı, tecavüze uğradılar, zorla kaçırıldılar ve insan hakları sözleşmelerine aykırı her şeyle karşılaştılar. Bunlar Suriye Araştırma Komitesi'nin raporlarına da yansdı. Ancak*

tüm bu yaşananlara rağmen uluslararası kurumların sessiz kaldığını da görüyoruz.”

▪ **Kayıp kadınlar Meclis gündeminde**

Ayrıca Halkların Demokratik Partisi (HDP) Milletvekili Tülay Hatimoğulları, Afrinli kadınların Libya’da köle pazarlarında satıldığına dair iddiaları da Meclis gündemine taşımıştı. 29 Aralık 2020 tarihinde Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu’nun yanıtlaması istemiyle soru önergesi veren Hatimoğulları, Hana isimli bir Kürt kadının eşinin SMO çatısı altındaki Hamza Tugayları üyeleri tarafından katledildiğini, Hana’nın da “militanlara hizmet etmeye mecbur bırakıldığını” aktarmıştı ve BM Yaptırımlar Komitesi tarafından “Temiz el yok, cephenin gerisinde” başlığıyla bölgedeki hak ihlallerinin raporlaştırıldığını hatırlatmıştı.

Hatimoğulları’nın önergesinde yer verdiği, *“Afrin’deki toplama kamplarında, hapisanelerde kadınlara yönelik cinsel saldırıların gerçekleşmesi konusunda Bakanlığınızın bilgisi var mıdır? **Türkiye**’nin kontrolündeki hapisanelerden zorla kaçırılan ya da kaybolan kadınların olduğu iddiası doğru mudur?”* sorusuna Bakanlıktan hala bir yanıt gelmedi.

▪ **Kayıp kadınlar projesi**

Kentte kadın kaçırma olayları o kadar yaygın hale geldi ki, kaçırılan kadınları takip etmek için Missin Afrin Women Project (Kayıp Afrin Kadınları Projesi) adında bir web sitesi kuruldu. Projenin kurucularından ve ABD’de yaşayan Meghan Bodette, projenin amacını şu sözlerle açıklıyor: *“Kayıp Afrin Kadınları Projesi, kentte kaçırılan ve kaybedilen kadınları belgeliyor. Projenin amacı farkındalığı arttırmak ve objektif verilerle bu problemin varlığını kanıtlamak.”*

▪ **Uluslararası kurumlar bu suçlarla ilgilenmiyor**

Şu ana kadar 200’den fazla kaçırma olayını belgeleyebildiklerini söyleyen Bodette de gerçek rakamların

belgelenenden çok daha fazla olduğu görüşünde: *“Raporlara sadece isimleri bilinen kadınlar dahil edilmiş durumda. Ve maalesef birçok kaçırma ve kaybetme olayı asla belgelenmeyecek. Çünkü insanlar konuştukları takdirde hedef olmaktan korkuyorlar. Bu nedenle ben kaçırılan kadınların gerçek sayısının çok daha fazla olduğunu düşünüyorum.”*

Yerel gazetelerden, insan hakları gözlemcilerinden ve diğer yerel kaynaklardan aldığı bilgileri derleyen ve bu bilgileri ilgili uluslararası kurumlar ile de paylaşan Bodette, bariz kanıtlara rağmen, uluslararası medya kuruluşları ya da diğer ilişkili kurumların bu suçlarla ilgilenmediğinden yakınıyor.

Bodette'ye göre kentte bulunan güçlerin amacı 'orada kadınların başardığı her şeyi yok etmek' ve kadınları yaşamın dışına itmek: *“Afrin'e saldıranlar kadın organizasyonlarını yerle bir ediyor, kadınları politika ve toplumsal yaşamın dışına itiyor ve evlerinden dışarı çıkmaya cesaret eden kadınları düzenli olarak taciz ediyorlar.”*

• **Çarşaf giymeyen kadın 'haram' kılınıyor**

Kadınların eve hapsedilmesi, yanlarında bir erkek olmadan sokağa çıkamaması gibi uygulamaları birçoğumuz IŞİD'in işgal ettiği bölgelerdeki kadınlardan dinledik. Bugün Efrin'de benzer şeylerin yaşandığını bölgede gazetecilik yapan Sozda Oremar, Mezopotamya Ajansı'na verdiği bir demeçte şu sözlerle ifade etmişti: *“Çarşaf giymeyen kadınları haram olarak topluma kabul ettirmeye çalışıyorlar. Kadınlar evlere hapsolmuş durumda. Çünkü dışarı çıktığı zaman taciz, tecavüz ve saldırılarıyla karşı karşıya kalıyor.”*

Yine Jinnews'in kentten ulaştırdığı fotoğraflar da gazeteci Sozda Oremar'ın sözlerini doğrular nitelikte. Fotoğraflarda sokağa çıkabilen kadınların tamamının siyah burka giydiği görülüyor.

• **Dünya kadınlarına çağrı: Önüne geçebiliriz**

Özellikle Efrin'de bir soykırım politikası yürütüldüğünü ve onlarca kadının kaçırıldığını hatırlatan Mizgin Hesin sözlerine son verirken dünya kadınlarına da bir çağrım var diyor: *"Bütün kadınlara sesleniyorum, şiddete karşı birlik olabilmeliler. Bugün özellikle Kürt kadınları hakkında soykırım ve yok etme politikası uygulanıyor, dünyadaki bütün mücadeleci kadınlar kendi devletlerine baskı uygularlarsa Efrin'deki kadınların kaçırılması ve katledilmesinin önüne geçilebilir."*

Missin Afrin Women Project adlı web sitesinde yalnızca Aralık ayında belgelenebilen kayıp kadınların isimleri şöyle;

*Laila Mahmoud Jafar: 29 Aralık'ta Mirkan köyünden kaçırıldı. Jafar'ın eşi ve oğlu da kaçırılmıştı.

*On altı yaşındaki Fatima Muhammed Raskelah: Muske köyünden 21 Aralık'ta kaçırıldı.

*Hevin Hambasho ve Rahila Muhtar: 19 Aralık'ta Mabata kasabasından kaçırıldı.

*Khaleda Sheikh Murad: 6 Aralık'ta Cinderes ilçesinden kaçırıldı.

*Amina Abdo Murad: 6 Aralık'ta Cinderes ilçesinden kaçırıldı.

*Alia Adnan Jamo: Aralık 2020'de Efrin merkez ilçesinden kaçırıldı.

*Fatima Mahmoud Hunik: Aralık 2020'de Efrin merkez ilçesinden kaçırıldı.

*Ghazala Manan Hussein: Aralık 2020'de Bosafan ilçesinden kaçırıldı.

Kaynak: Yeni yaşam kadın